

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. II. In quo consistat essentialis causæ conceptus in actu primo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

Patre aeterno, non tamen producat essentia Filij, ideo Filius non dependet à Patre, etiam si non possit esse sine illo, sicut nec dependet Pater à Filio, etiam si Pater non possit esse sine Filio.

- 4 Hi Auctores in questione de nomine videntur significationem gratis mutare: Dependencia stat sine influxu, ergo & sine productione essentiae. Antecedens patet, quia effectus pendet non solum à causa quae producit essentiam, sed & à conditionibus, quae non producant neque influunt; essentia item pendet à posteriori à suis passionibus, & materia à forma substantiali, & haec à dispositionibus, etiam si nihil horum non solum non producat essentiam, sed nec vilo modo influat. cur ergo ita gratis significationem huius vocis *dependencia* ad productionem essentiae solum significandam transfers? neque vllus vniquam ita explicuit verbum *dependeo*. Legatur Calpurnius. Ad confirmationem ex Patre aeterno dico, eum dependere in re à Filio, quia sine illo non potest esse, communiter autem id solet negari, quia videtur hoc nomen sonare aliquam imperfectionem, non autem negatur, quia essentia non fit producta.

- 5 Quidam alius, supponens ex materia de Trinitate, personam diuinam producentem non posse concipi sine producta, eò quod producat constituitur per ipsam actualem productionem, quae non potest concipi sine suo termino; aliunde vero supponens ex Aristotele, causam esse priorem effectui, concludit, ideo vnam personam diuinam non esse causam alterius, quia non est prior altera. Admitto huic Auctori illam doctrinam de personis diuinis; quod vero propterea non dicantur causae, non possum mihi perluadere. Patres enim Latini, qui hoc nomen *causa* à diuinis ablegarunt, certe non attenderunt ad istam subtilitatem de prioritatem rationis *in quo*. Adde, Patrem aeternum non dicendum causam Filij, esse omnino inter Latinos certum. At non omnes negant eam prioritatem naturae in diuinis. Præterea alij in humanis, in causis necessitatis ad operandum non admittunt prioritatem *in quo*, sed à quo, quae etiam datur in diuinis, & tamen eas dicunt verè causas; ergo causa non constituitur per hoc quod sit prior naturae suo effectui. Quod verò ex Aristotele adducit, non est ad rem: Aristoteles enim, qui hoc mysterium Trinitatis prorsus ignorauit, non distinxit inter causam & principium propter hanc prioritatem.
- 6 Adde (quod est lepidius) Aristotelem Græce scripsisse, Græcos autem Patres omnes Deo tribuere nomen *causa* respectu Filij, ergo causa apud Aristotelem & apud Græcos non requirit eam prioritatem *in quo*; vel si eam requirit, certè omnes Patres Græci Catholici sentiunt contra ipsum Hurtado, dari in Deo has prioritates *in quo*, vel quomodo ex vocabulo Aristotelico Græco, quod in diuinis admittitur, aliquid infert ex Aristotele circa vocabulum *causa* Latinum, & ab Aristotele ignoratum, de quo est tota quaestio praesens?

Ego dicendum puto, Latinos Patres, negantes in diuinis hoc nomen *causa*, attendisse ad rem manifestam & certam apud omnes, scilicet, essentiam diuinam non produci. Vnde et si forte antiquitus apud Latinos vniuersalius usurparetur hoc nomen, ipsos tamen Patres, ut facerent

distinctionem inter creaturarum productionem vbi essentia producit, & inter diuinam vbi essentia seu natura non producit, nomen *causa* restrinxisse ad significandam productionem essentiae seu naturae, ideoque causam in diuinis reiecit, nomen verò principium reliquisse in sua vniuersalitate, & ideo illud ibi admisisse. Hinc infero, causam sic posse definiti, *est illa quae per se influit producendo essentiam*. Posset dicere, ergo qui producit accidentia, non est causa, quia non producit essentiam. Respondeo, hoc argumentum esse contra omnes: facile tamen soluitur, accidentia enim habent propriam essentiam realiter diuerfam ab essentia subiecti; at relationes diuinæ non dicuntur habere absolute essentiam, sed secundum quid, distinctam virtualiter à naturā diuinā. Et hoc sufficit pro quaestione de nomine.

Aduerte, à me non requiri ad rationem causae, ut influat in aliud vel in alium; quia puto, diuinitus idem posse, quoad secundum actionem, esse causam sui: in quo acquiesco P. Suarezio, qui minus consequenter in hoc loquitur propter dicta num. 2. Solum ergo debet causa influere in essentiam seu naturam rei productae.

SECTIO II.

In quo consistat essentialis causa conceptus in actu primo.

Q VÆRIMVS, vtrum causa in actu primo, & ut potest operari, includat actionem ipsam quae operatur, saltem ut possibilem, an verò prae se dicat ipsam entitatem causae, quae se sola sit potens causare effectum.

Recentiores nonnulli apud Hurtadum Disputatione 8. §. 18. opinati sunt, causam in actu primo includere duo, & ipsam entitatem causae, & actionem possibilem; hanc in obliquo, illam in recto, sicut album includit duo, & subiectum in recto, & albedinem in obliquo. Probat suam sententiam, quia causa in actu secundo dicit actionem existentem, per quam formaliter constituitur causans, sicut subiectum per albedinem constituitur album; ergo causa in actu primo debet includere ipsam actionem in actu primo, id est ut possibilem. Patet consequentia, quia idem, quo existente res aliqua constituitur in ratione existentis ut possibile, debet constituitur eandem rem in ratione possibilis. v.g. per animalitatem & rationalitatem existentem constituitur homo actu existens, per eandem, ut possibilem, debet constitui homo in ratione possibilis; ergo si per actionem actu existentem constituitur causa actu causans, per actionem ut possibilem constituitur in ratione potentis operari, seu in actu primo. Ex his inferunt, ipsam entitatem causae, ut separatam ab actione possibili, non dicere relationem ad effectum, quia ut sic est entitas absoluta: neque enim ut sic magis respicit effectum, quam accedens respiciat substantiam, & creatura Deum; sed nec creatura respicit Deum transcendentaliter, nec substantia accedens, cum possit creatura & accedens intuitu cognosci, quin cognoscatur Deus aut substantia, ergo nec entitas causa respicit effectum. Confirmatur, quia si causa respiceret effectum, & effectus causam, causa se ipsam saltem mediare respiceret, quod repugnat: si verò confi-

consideretur causa ut includit ipsam actionem possibilem, ut sic respicit essentialiter effectum ratione actionis, quæ transcendentaliter respicit effectum, quæq; non potest cognosci sine effectu.

10 Hanc opinionem merito reiecit Hurtadus supra. quod ut & nos præstemus, advertimus Primum, duplicem esse actum primum, alium Logicum, alium Physicum, sicut in simili diximus de potentia, dum egimus de potentialitate materia. Actus primus Logicus nihil est aliud, quam non-repugnantia seu possibilitas rei in ordine ad existendum, modò v. g. habet Antichristus actum primum Logicum, quia habet possibilitatem ad existendum. Hic actus primus idem est cum secundo Logico, id est cum re existenti, quia res possibilis & res existens solum distinguuntur penes diversum modum concipiendi, de quo in Metaphysicâ. Actus primus Physicus est virtus effectiva, physicè productiva alicuius. V. g. virtus, quam habet Deus ad producendam creaturam, est actus primus physicus Dei. Hi duo actus in hoc distinguuntur, quod Logicus non est productivus (neque enim Petrus possibilis producit se ipsum existentem) ideoque hic actus primus Logicus convenit etiam ipsi effectui virtuali formaliter, quia effectus etiam habet non repugnantiam ad existendum, sicut eam habet causa illius: at verò actus Physicus primus est verè productivus actus secundi Physici, ideoque actus primus Physicus non convenit formaliter effectui, quia effectus formaliter licet sit producibilis, non tamen est productivus; convenit verò causæ, quæ est productiva effectus. Quia verò Auctores, cum quibus disputamus, utrumque actum confuderunt, ideo in eam sententiam lapsi sunt.

Ex hac doctrinâ facillè opposita impugnatur: quia licet actio ut possibilis habeat actum primum Logicum respectu sui ipsius ut existentis; actio tamen ut possibilis non habet actum primum Physicum respectu sui ipsius ut existentis, quia non producit actio existens à se ut possibilis, sicut neque ipse effectus ut possibilis constituit actum primum Physicum sui ipsius, quia effectus non est complementum principij ut operativi, sed à principio operatio completo dinatur. Confirmatur: non solum producit effectus, sed etiam actio illius; ergo sicut datur actus primus Physicus respectu effectus ab ipso adequatè distinctus, quia nihil potest esse actus primus Physicus sui ipsius, ita etiam debet dari actus primus Physicus actionis adequatè ab illâ distinctus, quia non potest actio constituere actum primum productivum sui ipsius; ergo causa in actu primo Physico ut productiva & actionis & effectus, nec per effectum nec per actionem potest compleri; ergo causa in actu primo Physico solum constituitur per propriam entitatem ut adequatè contra distinctam ab actione & effectu.

Deinde impugnatur, quod secundo loco ab his Doctoribus docetur, nempe entitatè causæ omnino esse absolutam, nec relationem transcendentalem dicere ad effectum, nam causa per suam entitatem est productiva actionis & effectus, ergo hoc quod est posse producere effectum in illâ, aliquid est essentialiter, ergo per suam essentiam dicit talem ordinem ad effectum, ita

ut si hic esset impossibilis, esset etiam impossibilis causa, nam esset impossibile aliquid essentialiter identificatum cum causâ, scilicet posse producere illum effectum. Confirmatur & explicatur hæc ratio: pono entitatem animæ etiam ut seiunctam ab actione possibili, & entitatem ignis, & comparo utramque in ordine ad actum vivendi, & ad calefactionem; anima ex se habet posse simul cum actione intentionali producere actum vitalem, quod omnino repugnat entitati ignis; è contrario verò, hæc ex se antecederet ad calefactionem habet posse ipsam calefactionem producere, & mediâ illâ calorem, quod omnino repugnat animæ rationali; ergo anima rationalis & ignis, etiam considerati antecederet ad actionem, habent ex suâ essentia illa, posse producere actum vitalem, hic verò calorem; sed hoc deficeret in illis, si non esset possibilis calor & actus vitalis, ergo antecederet ad actionem essentialiter respiciunt suos effectus. Confirmo, quia licet ignis respiciat calorem mediâ actione possibili (ut tu dicis) ipsa tamen actionem per se ipsum, & consequenter essentialiter respicit ignis; & in hoc differt ab aquâ, quæ nec calorem nec calefactionem respicit: at hic respectus periret, si non esset possibilis calor, quia nec actio circa illum esset possibilis, repugnat enim esse possibilem actionem circa effectum impossibilem (ut ex se patet) ergo etiam iuxta tuum modum dicendi, debet causis tribui essentialis connexio cum effectu in esse possibili, siue ea mediata sit siue immediata: Et fortè in re hoc non negabitur ab his Auctoribus, etiam si non vocent illam *relationem secundum esse*, sed solum *secundum dici*; quod ad modum loquendi præcisè spectat. Qualiter verò hoc argumentum posset ab his eludi non solis terminis, sed & ipsâ, vide num. 31. vbi & elusionem reiciam.

Hic idem respectus transcendentis & essentialis causæ ad effectus posibles, potest sic probari: causa existens dat actualem existentiam effectui, ergo eadem causa possibilis dat possibilitatem effectui. Patet consequentia, quia sicut se habet causa existens ad effectum existentem, ita debet se habere causa possibilis ad effectum possibilem. Hoc argumentum valde aridet recentioribus, mihi tamen in multis videtur peccare: & quidem formam arguendi evidenter ostendi esse malam, nam causa existens non pendet ab effectu existente (nec enim ignis, ut existat, pendet ab omnibus suis calefactionibus actu existentibus) nec materia existens pendet amplius quam ab unâ formâ substantiali, & tamen ignis possibilis pendet à possibilitate omnium calefactionum possibilium per te; ergo non valet consequentia. Sicut se habet existens causa ad effectum existentem, ita possibilis ad possibilem, quandoquidem existens effectus pendet à solâ unâ causâ existente; at ut possibilis, pendet ab omnibus causis ut possibilibus. Malè ergo eam consequentiam traxisti ab existentia ad possibilitatem.

Adde, Antecedens tui argumenti adhuc esse falsum, nec enim causa existens necessariò dat existentiam effectui. Si enim causa sit libera, potest ab omni operatione cessare; ergo iam hæc possibilis non dabit necessariò possibilitatem effectui, sed sicut potest existere, etiam si non existat.

stat effectus, poterit esse possibilis, licet non sit possibilis idem effectus, iuxta tuum modum arguendi. Imò etsi causa sit necessaria, adhuc non dat necessariò existentiam, nisi vnico effectui, aut duobus, ex infinitis quos potest producere; ergo sicut hæc causa existens non dat existentiam nisi vni effectui, ita possibilis non dabit possibilitatem nisi vni; & sicut potest existere sine infinitis cum solo vno, ita poterit esse possibilis, etiamsi vnicus tantum sit possibilis. Vides argumentum contra te euidenter retoritur? Respondeo ergo ei absolute, non quatenus est pro me, quia vt sic, iam ostendi non habere vllam vim; sed quatenus contra nos videtur esse, eò quòd retorserim illud contra nostram sententiam. Dico igitur, respectum essentialiorem causæ non esse ad effectum existentem, sed vt possibilem; vnde etiamsi causa possit actu existere sine effectui, non tamen si non sit possibilis effectus. Ratio à priori est, quia actu producere effectum, est quid distinctum à causâ, proueniens ab actione intermediâ; idè bene potest existere causa, licet actu non causet: at posse producere effectum, est ipsamet entitas causæ, hæc autem potentia non potest existere nisi possibilis sit effectus, quia ad impossibile non est potentia.

Ex his facile soluntur argumenta opposita. Ad primum respondeo, actum primum Logicum constitui per ipsum actum secundum Logicum in esse possibili, hoc est, possibilitatem operationis, & causæ secundæ vt operantis, constitui per ipsam actionem in esse possibili; nego tamen, actum primum Physicum posse constitui per ipsum effectum aut actionem, etiam in esse possibili (vt aduersarij contendebant) quia actio aut effectus possibilis non possunt esse principium sui ipsorum in esse existentie. Et ratio à priori est, quia nihil non existens, sed præcisè possibile, potest esse complementum principij operatiui physice, aut per se operari physice.

17 Ad Secundum, desumptum ex creaturâ, & accidenti in ordine ad Deum & substantiam, respondeo, eo potius probari nostram doctrinam: nã creatura ex se ipsâ essentialiter respicit Deum vt causam, & vt id à quo essentialiter dependet, quoniam certius in Philosophiâ & Theologiâ. Quòd si Deus deesset, eo ipso deesset creatura. Et certè non possum mihi persuadere, hos Auctores ausos fuisse dicere, creaturæ existentiam non pendere à Deo essentialiter; hoc autem ego voco relationem transcendentaliorem. Similiter accidens ex sua essentiâ petit substantiæ inhaerere vel adherere, ergo ex sua essentiâ respicit substantiam: nec video possibilem vllam relationem transcendentalem, si non datur in accidenti respectu substantiæ, & in creaturâ respectu Dei; ergo similiter causa respicit transcendentaliter effectum. Neque obest, causam sine effectui, creaturam sine Deo, & accidens sine substantiâ intuitiue posse cognosci, vt cognoscuntur per sensus: nam ad hoc, vt cognoscatur terminus alicuius relationis, non sufficit quacumque cognitio, etiam intuitiua, ipsius relationis, præsertim si ea cognitio sit materialis, quæ est valde imperfecta; sed requiritur cognitio magis explicita, & penetratiua ipsius relationis, de quo egi Disputatione v. Logica, à num. 21. agens de præcisionibus obiectiuis.

18 Denique ad vltimam confirmationem respon-

deo, non esse inconueniens, imò ab omnibus necessariò admittendum, posse aliquid se ipsum mediare respicere: nam Pater æternus dicit relationem ad Filium, & hic ad Patrem, in quo consistit mediatus respectus ad se ipsum.

Dices: Prius est possibilis causâ quàm effectus, ergo causa non constituitur per essentialiorem ordinem ad effectum. Nego Antecedens; quia si loquamur in re ipsâ, simul est & effectus & causa possibilis, quia eorum possibilitas inuicem pendet essentialiter; si verò loquamur in ordine ad nostrum conceptum (transcat, prius imperfectè cognosci causam, quàm effectum) quid inde? Dico, imperfectè, quia cognitione comprehensiuâ necessariò in causâ cognitâ cognoscitur effectus possibilis, & è contrario in effectui ipsa causa.

Aliud argumentum desumptum ex diuinis, vbi principium productiuum constituitur per ipsam productionem actiuam, seu quasi actionem, ergo etiam in creatis causa constituitur per actionem; hoc, inquam, argumentum solui in materiâ de Trinitate, assignans manifestam disparitatem quoad hoc inter diuina & causas creatas. Hanc tibi nunc repeto breuiter, quòd in diuinis actio est improducta, vnde potest bene constituere principium; in creatis verò procedit actio ab ipsâ causâ, vnde non potest eam complere in actu primo. Adde, argumento probari multò plus quàm aduersarij intendunt: illi enim solum dicunt, per actionem possibilem compleri causam creatam, at in diuinis non constituitur principium per productionem actiuam possibilem, sed per illam vt existentem, quod omnino in creatis repugnat; aliàs ipsa actio creata vt existens, esset principium sui ipsius, quod & ab aduersariis reputatur impossibile, saltem quoad primum esse. Nullum ergo est argumentum à diuinis ad creatas in præsentia questione.

Rogabis, vtrum non solum in causis creatis detur hæc relatio transcendentalis ad effectum, sed etiam in Deo ad creaturas posibles. Negat P. Valquez, quia censet non dependere Deum à possibilitate sumæ vel formicæ. Affirmat P. Suarez, cui subscribo, propter rationem factam, quia scilicet hoc, quod est Deum posse producere creaturas, est essentialiter Deo; quod deficeret, si repugnarent creaturæ: ergo Deus essentialiter illas respicit vt posibles. Video, aduersarios posse mihi respondere exemplo actuum liberorum Dei, vbi sine vllâ Dei mutatione potest esse actu cognoscens Petrum futurum, quod non haberet, si Petrus non esset futurus; ergo idem erit de omnipotentia, scilicet illam sine immutatione sui, si Petrus sit possibilis, futuram intrinsecè productiuam illius, eo autem impossibili eandem non futuram productiuam eiusdem. Ego hunc habeo discurrendi modum, vt si magnam aliquam difficultatem cogar in vnâ aut alterâ materiâ recognoscere, nolim eam vilo modo sine causâ ad alias extendere. Summa omnium difficultatum est illa de actibus liberis Dei, quam solâ Fide coacti subire tenemur. Vt quid eam gratis extendam ad omnipotentiam & ad scientiam necessariam? Miro ab his Auctoribus etiam eodem modo non doceri, Patrem æternum in esse entitatis mansurum eundem, licet Filius non existeret. Et quidem, si adherere velint exemplo actuum liberorum, poterunt

tant tam facile hoc defendere, quam in omni-
potentiâ. Hæc hic sufficiat tetigisse, fufius Deo
dante in Theologiâ. Sed vix est in hoc puncto
quod dicatur fufius, tota enim summa rei tacta
est duobus verbis.

SECTIO III.

*Utrum Causa respiciat effectum in com-
muni, an in particulari.*

21 INQUIRIMVS, vtrum respectus transcenden-
talis, quem diximus dari in causâ respectu ef-
fectum, sit ad illos in particulari: id est, vtrum
ignis v. g. respiciat hunc numero calorem, quem
potest producere, ita vt si hic esset impossibilis,
esset etiam impossibilis ignis; an verò solum
respiciat calorem in communi, ideoque non depen-
deat à possibilitate huius vel illius in particulari.
Quæ difficultas est etiam communis potentiis res-
pectu suorum actuum, v. g. potentia visiva res-
pectu visionum, tactui respectu sensationum,
intellectui respectu cognitionum, & voluntati
respectu amoris. An autem de eisdem potentiis
respectu obiectorum sit eadem ratio, dicetur
infra.

22 Nonnulli recentiores opinantur, respectum
causæ & potentia solum esse ad effectum & ob-
iectum in communi, v. g. respectum potentia
visiva solum esse ad colorem vt sic, non verò ad
albedinem & nigredinem in particulari: vnde
etsi esset impossibilis albedo, dummodò possibi-
lis esset aliquis color, maneret (inquiunt) eadem
numero potentia visiva quæ modò est, quia hæc
solum respicit coloratum, quod etiam tunc respi-
ceret, etiam si esset impossibilis albedo. Quam
doctrinam applicant omnipotentia Dei in ordi-
ne ad creaturas, vt non respiciat hanc vel illam
determinatè, sed creaturam vt sic, seu id quod
non implicat contradictionem in communi, siue
hoc siue illud sit. Confundunt hi obiectum &
effectum: & licet de vtriusque non sit eadem ra-
tio, ad punctum tamen præsens eadem est; sup-
ponitur enim nunc, potentiam respicere essentia-
liter & pendere à possibilitate sui obiecti saltem
in communi, sicut à possibilitate effectus.

23 Priusquam hanc opinionem absolute impu-
gnem, ostendo horum in consequentiam: aiunt
enim, si deficeret omne coloratum, tunc non
mansuram hanc eandem potentiam visivam,
mansuram tamen, etiam si omnes colores repu-
gnarent, vnico tantum excepto; deinde omni-
potentiam Dei destructum iri, casu quo nulla
creatura esset possibilis, mansuram tamen eam-
dem numero quæ iam est, si vel sola formica es-
set possibilis, licet homo, Angelus, ceteraque en-
tia repugnarent; quæ duo nequaquam inter se
coherent, quod sic euidenter probo. Per te ideo
Deus, etiam deficiente possibilitate Petri, manet
idem, quia semper manet cum virtute ad produ-
cendum, quæ non implicat contradictionem, ad
quod per accidens se habet, Petrum vel Paulum
in particulari implicare contradictionem, quia
hoc non tollit à Deo virtutem productivam eo-
rum, quæ non implicat: atqui etiam si essent im-
possibiles omnes creaturæ, adhuc Deus maneret
cum virtute ad producendum id quod non im-

plicat, quæ virtus potest per hanc conditiona-
lem explicari: quod si essent possibiles creaturæ,
possent à Deo produci, & tunc Deus differret à
creaturâ, quia hæc non habet virtutem etiam
conditionalem, vt posset producere ea quæ non
implicarent contradictionem. Deus verò habet
talem virtutem, sicuti à te in simili de Petro in
particulari docetur, scilicet Deum habere essen-
tialiter hoc, vt si Petrus non implicet contradi-
ctionem, possit eum producere: quod verò ab-
solutè implicet vel non, hoc (inquis) est per ac-
cidents respectu Dei; ergo, si semel admittatur,
omnipotentiam Dei non pendere à possibilitate
huius creaturæ in particulari, etiam dicendum
est, non pendere à possibilitate vllius. Vnde con-
sequentius hac in re locutus est P. Vasquez, qui
non solum Deum dixit esse independentem à
possibilitate huius vel illius in particulari, sed et-
iam à possibilitate omnium. Idem est dicendum
in omnibus potentiis, casu quo non respiciant
obiecta in particulari, sed in communi: nam
sicut posset manere in eorum sententiâ hæc po-
tentia, quæ est modò cognoscitiua Petri, etiam si
esset Petrus impossibilis, posset inquam manere
non in ratione potentia cognoscitiua Petri, sed
in ratione entitatis; ita similiter posset manere,
etiam si omnia obiecta essent impossibilia, non
quidem tunc in ratione potentia cognoscitiua
absolutè illorum, sed in ratione entitatis; ergo
idem, quod dicitur de potentia in ordine ad
vnum obiectum in particulari, scilicet esse inde-
pendentem ab illo, dici debet in ordine ad om-
nia obiecta collectiue.

Absolutè autem sic impugno eam opinionem
cum Hurtado, qui eam efficaciter reiecit, ex quo
breuiter vnum vel alterum accipiam argumen-
tum. Addam etiam & speciale. Primò, quia res-
pectus realis, seu relatio realis nequit esse nisi
ad terminum realem, vt omnes fatentur; sed co-
loratum vt sic, abstractum à coloratis particula-
ribus, nihil est reale, ergo ad illud non potest esse
respectus realis in potentia visiva. Confirmo ar-
gumentum ex dictis à nobis Disputatione vi.
Logica à num. 13. vbi ostendimus, hominem vt
sic, & coloratum vt sic, &c. ex parte obiecti esse
formalissimè omnes homines in particulari col-
lectiue sumptos, licet ex parte actus intellectus
includant confusionem, quæ omnia colorata à
me cognoscuntur sine distinctione. At potentia
visiva non respicit actum confusum, quo omnia
colorata à me præcinduntur, quia hunc actum
non potest visus videre, nec de illo est sollicitus;
ergo solum respicit obiectum huius actus con-
fusi. Sed hoc obiectum (vt dictum est) solum
sunt omnes colores in particulari, ergo hi sunt
immediatus terminus potentia visiva; ergo hæc
respicit essentialiter non aliquam rationem ab-
tractam coloris, sed omnes colores in particulari,
non secus ac ex parte obiecti actus, quo dico ho-
mo, respicit Petrum, Paulum, & Franciscum, &c.
non minus quàm si dicerem, Petrus, Paulus, &
Franciscus, cum hac solâ differentia, quod per
primum actum hi cognoscuntur confusè, per se-
cundum verò clarè, quæ differentia non se tenet
ex parte obiecti, sed ex parte actus; ergo dum di-
citur, potentia visiva respondere ex parte ob-
iecti coloratum vt sic, idem est ac si diceretur, ei
respondere albedinem, nigredinem, &c. quæ
for-